

STORT SKOLEFRAVÆR

En veileder for forebygging og oppfølging

- ✓ Teori
- ✓ Forebygging
- ✓ Tiltakstrapp ved alvorlig skolefravær

Utarbeidet av Tysvær kommune
Representanter fra skole, PPT og skolehelsetjenesten

Oppdatert mars 2022

Forord

De fleste barn og unge trives på skolen og går dit med glede. Veilederen skal beskrive hvordan vi skal jobbe i Tysvær kommune for å være til hjelp for barn og unge som strever med å gå på skolen.

Alle barn i Norge har rett og plikt til grunnskoleopplæring. Det er foreldrenes plikt å sørge for at barnet oppfyller sin plikt til skolegang. Det er kommunen sin plikt å sørge for at alle barn i grunnskolealder får sin rett til opplæring.

Årsakene til skolefravær er ofte sammensatt og svært komplisert, der flere ulike faktorer påvirker hverandre gjensidig. Det kan være noe som er vanskelig på skolen, hjemme eller det kan være sykdom eller helseproblemer som gjør det vanskelig å være på skolen. Veilederen skal vise vei til skoler mht tidlig iverksetting av tiltak.

Veilederen er utarbeidet i samarbeid mellom tjenester i resultatområdet oppvekst og kultur.

Aksdal 31.03.22

**Jorid Veia Isdahl
Kommunalsjef for oppvekst og kultur**

Årsaker til fravær?

1. Frykt eller engstelighet	I noen tilfeller kan det være bestemte situasjoner eleven unngår, som for eksempel midttimen, eller en bestemt lærer eller et fag. Dersom eleven unngår skolen og dermed også unngår den negative opplevelsen, opprettholdes og forsterkes atferden.
2. Ubehagelige sosiale situasjoner på skolen	Dette kan handle om prøver, høytlesing, avvisning, manglende opplevelse av inkludering og tilhørighet.
3. Relasjon	Behov for mer trygghet og kontakt med betydningsfulle personer, for eksempel lærer eller foresatte.
4. Konkurrerende, attraktive aktiviteter.	Dette kan for eksempel være skjermbruk eller sosiale aktiviteter utenfor skolen.
5. utfordringer i familien/hjemmet.	Det kan handle om flytting, fysisk og psykisk sykdom hos barn eller foresatte, samlivsbrudd, sorg, strev i samspillet, rus, lite nettverk rundt familien.

Hva skal man se etter?

ALVORLIG SKOLEFRAVÆR

- ✓ Har en enkelttime eller mer ugyldig fravær
- ✓ Har høyt gyldig fravær, tre dager eller mer pr. måned
- ✓ Har kommet for sent tre ganger på en måned
- ✓ Møter opp på skolen, men forlater den igjen

Mulige tegn på skolefraværproblematikk

Alvorlig fravær:

Ugyldig fravær fra en enkelttime
Fravær i mer enn tre dager på en måned
Høyt gyldig fravær (10 dager i halvåret)
Kommer for sent tre ganger på en måned
Eleven møter opp på skolen, men forlater den igjen

Tegn hos eleven:

Har ofte fysiske plager, f.eks. vondt i magen eller hodet
Er ofte alene i friminutt
Viser tegn til å være stille og tilbaketrukket
Viser utrygghet ved skolestart/skolebytte
Snakker ikke høyt i klassen
Snakker ikke med voksne/medelever eller kun med utvalgte voksne/medelever
Har behov for at en bestemt voksen/medelev er til stede i friminuttet
Nedstemthet eller utrygghet generelt eller tilknyttet spesifikke situasjoner i skolen som for eksempel i midttime, kroppsøving, presentasjoner, gruppearbeid etc.
Trekker seg tilbake fra sosiale situasjoner og/eller skolerelaterte aktiviteter
Viser utagerende atferd, f.eks. sinne, i situasjoner som stiller krav til eleven
Vegrer seg mot enkelte fag, situasjoner eller aktiviteter på skolen
Ringer ofte hjem i skoletiden eller ønsker å gå hjem i løpet av skoledagen

Bruk [observasjonspunktskjema](#) i BTI

Bekymring hos foresatte:

Foresatte er bekymret for om eleven har det bra på skolen
Tar kontakt med skolen fordi eleven gir uttrykk for å ikke ville gå på skolen
Blir værende lenge i leveringssituasjonen, eller vil være med inn i klasserommet utover det som er det ordinære
Ringer eleven i skoletiden gjentatte ganger for å sjekke at eleven har det bra
Lav terskel for å la eleven være hjemme

Utvikling av skolefravær

Det er økt risiko for utvikling av skolefravær i forbindelse med skolestart og overganger, slik som ved overgangen til ungdomsskolen, skolebytte, ferier, eller etter sykdom (Ingul, 2005).

Risikofaktorer for alvorlig skolefravær

Barnet	Familien	Skolen
<ul style="list-style-type: none"> • Lærevansker • Prestasjonsangst • Fysiske/psykiske utfordringer • Manglende sosial tilhørighet/ensomhet • Mobbehistorikk • Overgangsvansker • Søvnvansker eller døgnrytme-forstyrrelser • Spilleproblematikk • Bekymringer for andre ting enn skole 	<ul style="list-style-type: none"> • Tap/endringer i familien • Psykisk og /eller fysisk sykdom • Vansker med grensesetting • Foreldrenes holdninger • Rus eller spilleproblematikk 	<ul style="list-style-type: none"> • Mangelfull registrering og håndtering av fravær • Problematisk klasse- og læringsmiljø • Utestengelse • Mobbing • Overganger • Skolebytte • Elev-lærerrelasjon • Utfordrende/for høye krav til elevens forutsetninger • Høyt lærerfravær • Manglende dialog mellom hjem og skole • Autoritære voksne • Mangelfull kunnskap om psykiske vansker hos barn

Beskyttelsesfaktorer for alvorlig skolefravær

Barnet	Familien	Skolen
<ul style="list-style-type: none"> • Eleven har et positivt selvbilde • Gode sosiale relasjoner på skolen – minst en venn • Opplever skolefaglig mestring 	<ul style="list-style-type: none"> • God psykisk helse hos foresatte • Autoritative foresatte • Godt samarbeid mellom foresatte og skole • Familiens støtte i sosiale nettverk • Tydelig grensesetting 	<ul style="list-style-type: none"> • Gode rutiner for registrering av fravær • God klasseledelse • Tilpasset opplæring • God relasjon mellom lærer og elev • Vennskap og tilhørighet • God informasjonsflyt ved overganger • Gode rutiner og handlingsplaner ved høyt fravær • Tidlig involvering av andre instanser • God dialog mellom hjem og skole

(Kilde: Nittedal kommune: Alvorlig skolefravær: En veileder for forebygging og oppfølging, 2010/2011 og Temahefte fra PPT for Ytre Nordmøre: Ta grep om skolefravær, 2018).

Hva hjelper?

Det er av stor betydning at både eleven, skolen, familien og hjelpeapparatet er bevisst sine holdninger til problematikken. Nedenfor beskrives noen holdninger som må etableres for å lykkes med å få eleven tilbake på skolen.

Raskt tilbake på skolen

Det kan være utfordrende å holde holdningen om at det beste for barnet er å raskest mulig komme seg tilbake på skolen. Samtidig vet vi at dette er den viktigste faktoren for å lykkes med å hjelpe eleven til å «ta hverdagen tilbake». Det er viktig å presisere at dette gjelder uavhengig av om det foreligger sterke individuelle faktorer som f.eks. angst eller depresjon, som del av problematikken. Å gå på skolen er behandling i seg selv (Holden og Sällman, 2010) både når det gjelder skolefravær, depresjon og angst.

Tillit

Tillit mellom de involverte partene er et viktig signal til eleven om at alle ønsker å hjelpe. Dette skjer i samarbeid mellom eleven, skolen, foresatte og hjelpeapparatet. Skolen må vise seg tilliten verdig ved å gjennomføre de avtaler om oppfølging som inngås. For eksempel må foreldre, elev og andre hjelpeinstanser gjennomføre avtalte tiltak mot mål i stafettlogg. Gode relasjoner til læreren gjør at elevene trives bedre på skolen og er mer engasjerte i undervisningen. Relasjon preget av varme, støtte og opplevelse av å kunne stole på læreren, få forståelse og emosjonell støtte er viktig for å bygge en god relasjon til eleven (Hattie 2013).

Eleven skal høres

Barn har ofte gode forslag og innspill til hvordan fastlåste situasjoner kan løses. Barn har rett til å bli hørt når deres skolesituasjon skal diskuteres og det er viktig at man forsikrer seg om at elevens stemme er hørt.

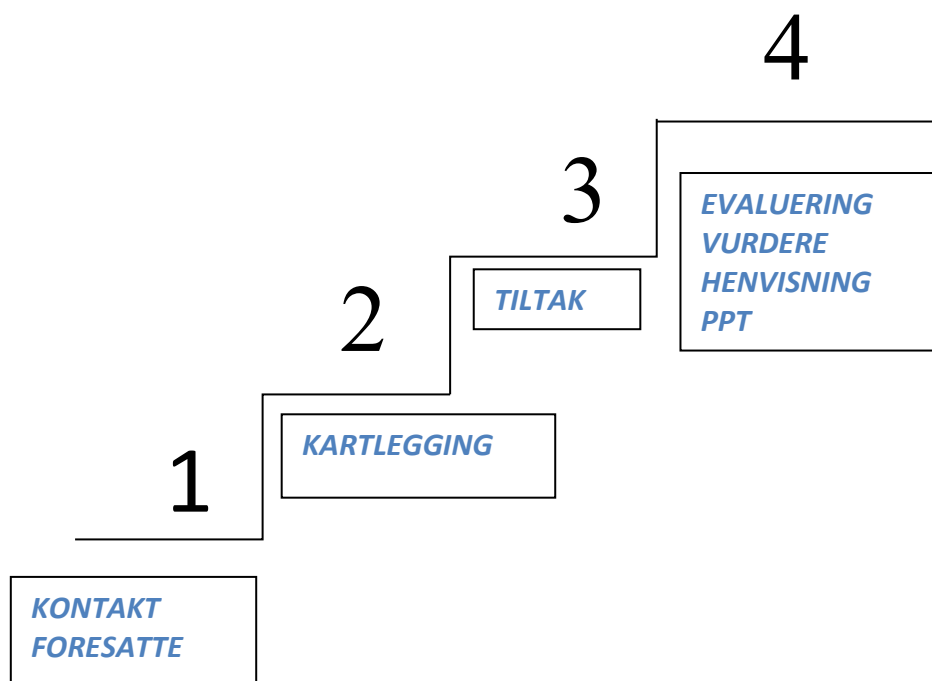
DEL 3. TILTAKSTRAPP VED ALVORLIG SKOLEFRAVÆR

ALVORLIG SKOLEFRAVÆR

- ✓ Har en enkelttime eller mer ugyldig fravær
- ✓ Har høyt gyldig fravær, tre dager eller mer pr. måned
- ✓ Har kommet for sent tre ganger på en måned
- ✓ Møter opp på skolen, men forlater den igjen

Tiltakstrapp

Retningslinjer for oppfølging av alvorlig skolefravær er illustrert nedenfor.

FRAVÆRSREGISTRERING
Nøkkelen til tidlig intervensjon

Skolens kontakt med hjemmet ved alvorlig skolefravær

I enhver form for fravær fra skoletid må en gjøre en vurdering om saken omhandler Kapittel 9 A 4: Aktivitetsplikt for å sikre at elever har et trygt og godt psykososialt skolemiljø.

1. Førings av fravær

- a) Kontaktlærer/faglærer er ansvarlig for at fraværet til enhver tid er oppdatert.
- b) Fravær er et eget punkt på møteagendaen HVER UKE.

2. Kontakt mellom skole og foresatte

- a) Foresatte skal gi beskjed til skolen 1. fraværsdag.
- b) Dersom foresatte ikke har tatt kontakt, ringer kontaktlærer foresatte samme dag for å avklare om det er gyldig fravær. Ved bekymring for fraværet informeres ledelsen.
- c) Ved alvorlig skolefravær innkalles foresatte og eleven til møte på skolen. Her blir fraværsmonster kartlagt, en leter etter mulige årsaker til fraværet, samt lager en avtale for oppmøte med nødvendige tilpasninger. Oppretter stafettlogg, tiltakene evalueres innen to uker.

3. Melding til eksterne hjelpeinstanser

- a) Når skolen har kartlagt fraværsmonster og mulige årsaker til fraværet, har prøvd ut ulike tiltak i samarbeid med eleven og heimen (stafettlogg), og avtalene om oppmøte ikke fører til positive endringer, melder skolen dette som sak til TOT/psykososialt team/ressursteam/PP-kontakt på skolen for drøfting knyttet til tiltak.

Sjekkliste for skolen: Kartleggingsamtale ved bekymring for fravær

	Kartleggingsamtale ved bekymring for fravær	Notater
Rammer for å skape en trygg samtale	<p>Sett av tid. Sørg for gode fysiske rammer med møterom der dere er uforstyrret. Avtal på forhånd hvor lang samtalen skal være.</p> <p>Avklar i forkant om eleven skal være med. Hvis ikke eleven deltar, sørg for at eleven opplever å få god informasjon om hva som er blitt sagt, tiltak og begrunnelse. Dersom eleven deltar, gi anerkjennelse for dette, og benytt et språk som er forståelig. Henvend dere til eleven.</p> <p>Vær forberedt. Snakk med andre lærere, miljøarbeidere, ansatte på SFO o.l. som eleven forholder seg til. De kan bidra med viktig informasjon.</p> <p>Ha oversikt over fraværet.</p> <p>Ha klar kopi av veilederen.</p> <p>Gi rom for følelsesmessige reaksjoner hos elever og foresatte. Bekreft og anerkjenn følelsene uten å gå i forsvar.</p>	
Samtalens start	<p>Gi informasjon om agendaen for samtalen som er å dele bekymringen for elevens skolefravær.</p> <p>Gi tilbakemelding på omfanget av fraværet.</p> <p>Gi informasjon om skolens og kommunens rutiner for oppfølging av alvorlig skolefravær.</p> <p>Informere om at samtaleformålet er å lage målsettinger og komme fram til tiltak om å redusere fraværet.</p> <p>Gi eleven alternativer om hva hun/han skal gjøre hvis vedkommende ønsker å gå hjem eller må ta en pause i løpet av skoledagen.</p> <p>Informere om skolens plikt til å skape en trygg og god skolehverdag og at foresatte har ansvar for at eleven kommer på skolen. Eleven har opplæringsplikt, og foresatte har ansvar for at skolen får gitt denne opplæringen.</p>	
Elevspørsmål	<p>Hva liker du best med skolen?</p> <p>Hva har du fått til som du er litt stolt av?</p> <p>Hvilke fag liker du på skolen?</p> <p>Hva liker du å gjøre i midttimer og friminutt?</p> <p>Hvem liker du å være sammen med av andre elever?</p> <p>Hvem er du mest sammen med på fritiden?</p> <p>Hvem trives du sammen med av voksenpersoner? (lærere, miljøarbeidere, ansatte på SFO o.l.)</p> <p>Hvordan fungerer ukeplanen, målplanen o.l.? (har eleven oversikt, skjønner eleven planene?)</p>	

	<p>Hvilken informasjon får dere når det skal foregå noe fram i tid, eller at skoledagen ikke blir slik den pleier å være? (dere skal på skolebesøk, yrkesmesse, turer, o.l.)</p> <p>Hvem kan du spør hvis det er noe du ikke skjønner?</p> <p>Hvordan opplever du å svare høyt i klassen, ha fremføringer eller å lese høyt foran klassen?</p> <p>Hvilke følelser er forbundet med disse situasjonene (nervøs, engstelig, trist, negative forventninger, redsel, selvtillit, gleder seg o.l.)</p> <p>Hvordan er toalettforholdene, garderobesituasjonen og kroppsøving for deg?</p> <p>Hvordan kommer du deg til skolen, og hvem går/sykler du sammen med?</p> <p>Hvilke voksne på skolen snakker du mest med?</p> <p>Hvilke fag opplever du som vanskeligere enn andre?</p> <p>Hva tenker du om at du er en del borte ifra skolen?</p> <p>Hva gjør du når du ikke er på skolen i skoletiden? (sover, dataspill, tv, film, god mat, hyggelige ting som skjer hjemme, være sammen med andre venner, besøk, være med familien o.l.)</p> <p>Hvis du tenker fram i tid og at skolen fungerer best mulig for deg, hva ser du for deg må til da?</p> <p>Er det noe du savner på skolen?</p> <p>Hvem kan du stole på og som kan støtte deg?</p>	
<p>Forslag til spørsmål foresatte</p>	<p>Hvordan opplever du/dere at deres barn trives på skolen?</p> <p>Hva opplever dere at deres barn trives best med?</p> <p>Hvilke forhold på skolen kan bidra til fraværet?</p> <p>Hvilke forhold utenfor skolen kan være med på å påvirke skolefraværet?</p> <p>Foreligger det helsemessige årsaker? Eventuelt hvilke?</p> <p>Hva gjør eleven når hun/han er hjemme fra skole? (sover, spiller data, film, tv, sammen med foreldrene, sammen med andre)</p> <p>Hvordan er elevens kveldsrutiner? Morgenrutiner?</p> <p>Foreligger det spesielle vegringsatferd i hjemmet? (vansker med å stå opp og gjøre seg klar, gir uttrykk for å grue seg til noe prøver, fremføringer, gym, lese høyt, fysiske plager i forbindelse med krav om skoleoppmøte, men ellers frisk)</p> <p>Har det skjedd plutselige endringer eller belastninger i familien som kan settes i forbindelse med elevens vansker? (skilsmisse, flytting, søsken, sykdom, dødsfall etc.)</p> <p>Helsemessige forhold av betydning for elevens fungering og fravær? (eventuell sykdomshistorikk, søvnrytme, matlyst)</p> <p>Hvem trives eleven sammen med av voksenpersoner? (lærere,</p>	

	<p>miljøarbeidere, ansatte på SFO o.l.)</p> <p>Hvordan fungerer ukeplanen, målplanen, One note, teams (har dere oversikt, skjønner dere systemene?)</p> <p>Hvilken ansvarsfordeling har dere når det gjelder å følge opp skolen og skoleoppmøte?</p> <p>Enkeltsituasjoner der eleven klarte å møte på skolen eller delta i aktiviteter som hun/han vanligvis har vansker med å delta i.</p> <p>Hvilke tanker har foresatte om hva som gjorde at det gikk bra i situasjonen?</p> <p>Eventuelle andre instanser som er involvert i familien?</p> <p>Eventuelt andre støttespillere i familien?</p> <p>Hvilke tiltak er forsøkt hjemme og hvordan har disse fungert? (morgenrutiner, bytte av roller mellom foresatte, samtaler med eleven)</p> <p>Er det noe du/dere som foresatte har behov for hjelp til? Hvem kan hjelpe?</p> <p>Hva kan skolen gjøre/tilrettelegge for at ditt barn skal komme på skolen? Hva blir viktig hjemme?</p>	
<p>Samtalens avslutning</p>	<p>Gi en kort oppsummering av samtalens hovedinnhold, vektlegg elevens og pårørendes egne beslutninger om forandringer.</p> <p>Avtal neste møte for kontakt, bli enige om rammene for telefontid eller sms.</p> <p>Tilstreb å utarbeide en samarbeidsavtale og evaluering av samarbeidsavtale mellom elev, foresatte og evt. andre involverte (stafettlogg).</p> <p>Sett dato for evaluering av disse avtalene.</p> <p>Dersom man trenger mer tid for kartlegging før utarbeidelse av avtalene, eller det ikke kommer tydelig nok fram hvilke tiltak som bør iverksettes, avtales et nytt møte innen en uke. Der skal ledelsen ved skolen være representert.</p>	
<p>Etter samtalen</p>	<p>Skriv referat og send kopi til foresatte.</p> <p>Vurder om det er behov for å drøfte saken med PPT. Vurdering om det er nødvendig med bekymringsmelding til barnevernet.</p> <p>Dersom usikker: ringe barnevernet og drøfte saken anonymt.</p>	

Sjekkliste for tiltak på skolen

Sjekkliste for tiltak		Notater
Kartlegging som er viktig for å utforme tiltak	Kartleggingens funksjon er å si noe om foranledninger til skolevegringen, hvordan den utføres i praksis, hvor ofte den forekommer og hvilke funksjoner den har. Dette blir viktig ikke bare for å forstå utfordringene bedre, men også når tiltak skal prioriteres, velges og iverksettes.	
Tiltak på skolen	<p>Etabler rutiner for faste møter med eleven med fokus på positive tilbakemeldinger, mestring og emosjonell støtte.</p> <p>Tilpass faglig mengde, prøver, muntlige fremføringer, garderobesituasjoner, gymtimer o.l.</p> <p>Lag avtaler og utform tiltak/delmål for trinnvis eksponering.</p> <p>Gi eleven alternativer om hva hun/han skal gjøre hvis vedkommende ønsker å gå hjem eller må ta en pause i løpet av skoledagen.</p> <p>Få en oversikt over lærere, miljøarbeidere eller assistenter er inne timene, og hvem kan eleven henvende seg til ved usikkerhet?</p> <p>Gi informasjon, opplæring og veiledning i forhold til ulike tiltak som utformes.</p>	
Samarbeidstiltak hjem og skole	<p>Etabler rutiner for hvem pårørende kan kontakte, og når de er tilgjengelige.</p> <p>Anerkjenn og trygg pårørende. Gi info om tiltak og aktuelle hjelpeinstanser.</p> <p>Ved store utfordringer i forbindelse med kvelds- og morgenrutiner, etabler samarbeid med kommunens konsultasjonsteam.</p> <p>Ved behov, lag avtaler med pårørende om å følge til skolen i en periode</p>	